

Examen Facultatum

Juridisk variant

- Kort presentasjon

Alf Andreas Bø

Universitetslektor, USN og UiO

ExFac, hva er det?

- En innføring i rettsfilosofi
- Hva er rettsfilosofi?

Rettsfilosofi:

- Rettsfilosofiens utgangspunkt er jusens grunnspørsmål:
 - Hva rettferdighet innebærer
- Analyse av juridiske grunnbegreper som rettsregel, rettighet og gjeldende rett
- Drøftelse av om normer kan ha objektiv gyldighet og hva som i så fall skal til for at en norm er gyldig.
- Rettsfilosofi som fag som står vesentlig nærmere filosofi enn rettsvitenskap.

Hvorfor?

- For å gi jusstudenter et kritisk og reflektert forhold til retten og til sitt eget virke som jurist («maktens tjener»)
- For å gi jusstudenter et styrket juridisk språk
- For å forstå rettens struktur bedre
- For å bedre kunne forstå kritikk av retten, både av rettens innhold og rettens praksis.

Pensum er:

- Svein Eng: *Rettsfilosofi* (Del A)
- Christoffer C. Eriksen: *Kritikk* (Del A)
- Inger Johanne Sand: *Rett, samfunn og legitimitet* (Del B)
- Alf Petter Høgberg: *I språkets bilde* (Del C)

Svein Eng

RETTSFILOSOFI

UNIVERSITETSBOKLAGET

Del A er en innføring i grunnleggende rettsfilosofi:

- Analyse av grunnbegreper som er nødvendige for å forstå positivt gitte rettssystemer. Eksempelvis:

Hva er en norm?

Hva er en rettighet?

Hva er normenes bindende kraft?

Hva er rettens normative grunnlag? / Hva er rettens legitimitet?

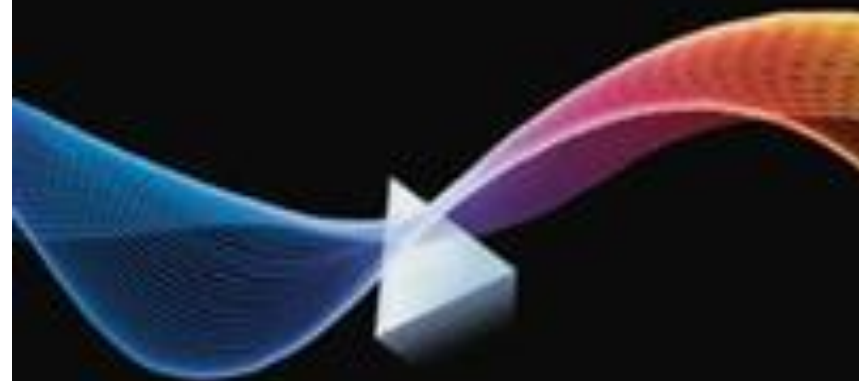
Svein Eng skriver:

- «Boken er orientert mot begrunnelse og belegg. Som jurister er vi maktens tjenere, og det er en psykologisk tendens til at makten blir sin egen begrunnelse. Et mål med boken er å motvirke denne tendensen» (*Rettsfilosofi*, side 1)
- Begrunnelseperspektivet er sentralt i del A.

Christoffer C. Eriksen

KRITIKK

Konfrontasjoner med
rett og makt

UNIVERSITETSPORLAGET

Hvorfor en bok om kritikk?

Eriksen skriver:

- Etter fullført masterstudium i rettsvitenskap er det et mål at kandidatene skal kunne ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en **kritisk** måte
- Læringskravene sier at studentene skal ha god forståelse av [forskjellige] typer **kritiske** argumenter, samt kjennskap til skillet mellom intern og ekstern kritikk av retten.

Fem typer kritikk:

- Formal kritikk
- Normativ kritikk
- Empirisk kritikk
- Sammensatt kritikk
- Metakritikk

Alf Petter Høberg

I SPRÅKETS BILDE

2. UTGAVE

Elementære logiske emner
i juridisk kontekst

UNIVERSITETSFORLAGET

Del C er en innføring i språkfilosofi, definisjonsteori og argumentasjonsteori

- Hvorfor? Høgberg skriver:
- «Det er ikke holdbart at studentene aldri lærer forskjellen mellom term og begrep, hvordan avgjøre om et resonnement er logisk, har logisk gyldig form, hva som menes med 'sannhet' osv.»
- Språket, skriver Høgberg, er «premiss for all menneskelig samhandling» og språket «representerer virkeligheten og konstituerer vår forståelse av virkeligheten»

Med andre ord: Språket bestemmer hvordan man forstår virkeligheten. Dvs. de(n) som sitter med definisjonsmakten av termers begrepsinnhold, bestemmer hvordan man «skal» forstå virkeligheten.

- Eng: «Rent konkret eksempel på anvendelse i jus: «Jus kan ses som en løpende definatorisk aktivitet: «Hva betyr... «testament»/ «kommet frem» «Uaktsom» / «lov» / «rett» / «u/gyldig» osv. i denne rettsregelen?»
- Det er altså et spørsmål om *fortolkning*

Hva er «rett»? Hvem eller hva sitter med kompetanse til å definere hva termen «rett» inneholder?

* «Hva som er god rett, kan vise seg å være forskjellig fra oppfatningene til de som har mest makt.» (fra Fagbeskrivelsen)

* Hva man *normativt* legger i termen «rett» avhenger av hvilke normativ teori man tilkjenner seg til

Problemstilling:

«Det felles spørsmål som vi skal drøfte i det følgende, er *hvorvidt vi har en praktisk fornuft*, dvs. om vi gjennom vår fornuft kan etablere kriterier til vurdering og kritikk av normer, herunder positiv rett, lovgivningsforslag og andre normer av relevans for jurister – *eller* om standpunkter til normative spørsmål faller utenfor vår fornufts rekkevidde. (Eng, side 249)

Denne problemstillingen skal du:

* ha «**en god forståelse av**»

Du skal ha «kjennskap til» tre responser på denne problemstillingen.

Tre teoretiske posisjoner:

- * Skandinavisk rettsrealisme
- * Utilitarisme
- * Kantiansk rettsfilosofi

Finn frem ExPhil-bøkene!

Inger-Johanne Sand

RETT, SAMFUNN OG LEGITIMITET

UNIVERSITETSFORLAGET

Del B er en innføring i teorier
om rettens funksjon i samfunnet
og rettens legitimitet

Hvorfor?

Fordi:

- Den moderne og demokratiske retten bygger på at individene sikres grunnleggende frihetsrettigheter
- Retten skal verne individene mot maktovergrep. Samtidig har den demokratiske staten monopol på bruk av tvangsmakt som en del av utøvelsen av myndighet.
 - Hva legitimerer maktmonopolet?

Igjen:

Hva **er** rettens normative grunnlag som legitimerer dens rolle, funksjon og makt i et moderne demokrati?

Eller

Hva **bør** rettens normative grunnlag som legitimerer dens rolle, funksjon og makt i et moderne demokrati være?

Det er problemstillinger som du skal forholde deg **kritisk** til!

Det fordrer:

- Forståelse av rettsfilosofiske grunnspørsmål
- Et begrepsapparat til å kunne drøfte og analysere rettsfilosofiske grunnspørsmål
- Grunnleggende kjennskap til formal, analytisk og normativ kritikk av retten
- Grunnleggende kjennskap til språk-, definisjons- og argumentasjonsteori

Ikke få panikk!

- Vær oppmerksom på avstanden mellom pensum i dette emnet og det du er vant til å lese i rettsvitenskap
 - Vær forberedt på å møte termer og begreper du ikke kjenner fra før
- Vær forberedt på å møte problemstillinger du ikke har tenkt på før
 - Altså: nå skal det filosoferes!

Kursundervisning

- Kom på kurs!
- Lav terskel og høyt under taket
 - Still spørsmål
 - Kom på kurs!
 - Les!

Takk for meg!

Lykke til!